

Annales Lublinenses pro Musica Sacra. Rocznik Instytutu Muzykologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II 10(2019), ISSN 2083-0416, ss. 220.

DOI: <http://dx.doi.org/10.18290/rh.2019.67.12-14>

W roku 2010, z inicjatywy ks. prof. dr. hab. Ireneusza Pawlaka, powołane zostało do istnienia nowe czasopismo muzykologiczne, sprofilowane wokół problematyki monodii liturgicznej. Obszar tematyczny tego pisma obejmuje zagadnienia muzyki jednogłosowej w różnorodnych jej odmianach i powiązaniach. W 2019 roku ukazał się jubileuszowy, 10. już zeszyt *Annales*, co utwierdza w przekonaniu, iż poruszana na jego łamach tematyka – dla wielu dziś zupełnie niemodna, bo obracająca się w kręgu zagadnień liturgicznych – nadal cieszy się zainteresowaniem specjalistów z tego obszaru badawczego, a podejmowane przez nich zagadnienia stanowią cenny materiał refleksji naukowej.

Bieżący numer prezentowanego almanachu zawiera ogółem 16 tekstów, podzielonych na cztery działy tematyczne: Artykuły, Recenzje, Wspomnienia, Katalogi. Pierwszy z nich obejmuje 11 artykułów naukowych. Lidia Biały w artykule: *Kult św. Doroty w pieśniach ludowych oraz ich współczesnych adaptacjach* (s. 11-22) charakteryzuje religijny repertuar ludowy ku czci św. Doroty przechowywany w Archiwum Muzycznego Folkloru Religijnego KUL. W świetle przeprowadzonej analizy stwierdza, iż kult tej świętej w muzyce stanowi nadal inspirację dla współczesnych wykonawców (nurt purystyczny, folk-jazz).

Beata Bodzioch podejmuje zagadnienie: *Pieśni ku czci świętych Pańskich funkcjonujące w Śpiewniku ks. M.M. Mioduszeńskiego oraz w wybranych edycjach Śpiewnika ks. J. Siedleckiego na przykładzie postaci św. Antoniego* (s. 23-42). Prezentuje repertuar ku czci świętych w wybranych edycjach śpiewnikowych i bada jego obecność w *Śpiewniku Mioduszeńskiego* i trzech edycjach *Śpiewnika Siedleckiego* (1928, 1986, 2015). Szczególną uwagę zwraca na pieśń ku czci św. Antoniego, *Jeżeli szukasz cudów Antoniego*, odnotowując w niej, w wytypowanych zbiorach, najwięcej zmian tekstowych i melodycznych. W konkluzji wnioskuje, iż utwór ten ma wprawdzie bezpośrednie źródła liturgiczne, jednak zbyt archaiczny przekład tekstu spowodował, iż właściwie pieśń ta wyszła współcześnie z obiegu. Ta sama autorka w drugim swoim artykule: *Kilka uwag o stanie badań paleograficzno-semiologicznych w Polsce* (s. 43-55) przedstawia zarys badań paleograficznych sześciu polskich muzykologów i ich prace poświęcone zapisom neumatycznym, które określa jako „propedeutyka semiologii gregoriańskiej”. Konkluduje, iż semiologia gregoriańska zajęła trwale miejsce w polskich nurtach badań nad monodią liturgiczną dopiero za sprawą rodzimych absolwentów rzymskiej szkoły semiologicznej.

Ks. Stanisław Garnczarski w artykule: *Pieśń „Czego chce od nas, Panie” Jana Kochanowskiego w wybranych polskich śpiewnikach katolickich* (s. 57-72) podejmuje wnikliwe studium nad powstaniem tego utworu, jego źródłami i przekazami. Analizując warstwę tekstową i melodyczną kompozycji dowodzi, iż najstarsze polskie XVII-wieczne kancjonały zaczerpnęły jej tekst z wczesnych przekazów hymnu, z sylwy Jana Osmolskiego z 1559-1560 r. oraz z druku wraz z poematem *Zuzanna* wytworzonego w drukarni krakowskiej ok. 1562 r. Tę wersję przejęły źródła XIX-wieczne i przekazują ją także śpiewniki XX-wieczne. Łącznie znanych jest pięć wersji melodii tej kompozycji, w tym jedna z tekstem łacińskim.

Tatsiana Ivashkevich omawia *Białoruskie śpiewy w sanktuarium Matki Boskiej Budławskiej* (s. 73-87). Przedstawia najpierw genezę sanktuarium, a następnie prezentuje zawartość śpiewnika mszalnego i śpiewnika z nieszporemami. Jest to pierwsza próba opracowania repertuaru muzycznego z uwzględnieniem gatunków muzycznych, pochodzenia melodii i przydatności liturgicznej. Artykuł stanowi ważny przyczynek do badań nad religijną kulturą muzyczną Białorusi, który w przyszłości może pomóc stworzyć syntezę repertuaru liturgiczno-muzycznego tego kraju.

Magdalena Kożuch w artykule *Organy w kościele pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Okrzei* (s. 89-101) przybliży, korzystając z danych archiwalnych, historię okrzejskiego instrumentu i ukazuje jego wartość jako zabytku. Szczegółowo omawia dokumentację związaną z podpisaniem umowy na budowę organów, korespondencje pomiędzy ówczesnym organistą a organmistrzem i dokonuje opisu instrumentu.

Kolejny artykuł przywołuje na pamięć zmarłego ks. Tadeusza Miazgę (1906-1988), którego pracę magisterską na temat muzyki i śpiewu w życiu „religijno-moralnym” streścił ks. Jerzy Bisztyga: *Muzyka i śpiew jako wyraz uczuć religijno-moralnych* (s. 103-116). Opracowanie podejmuje następujące zagadnienia szczegółowe: muzyka u ludów starożytnych, muzyka u Hebrajczyków, muzyka u Greków, muzyka u Rzymian, ostatnie czasy przed Chrystusem.

Dwa następne teksty przygotował ks. Ireneusz Pawlak. W pierwszym z nich, *Kierunki badań nad monodią liturgiczną w Polsce* (s. 117-121), sumarycznie omówione zostały trzy główne kategorie śpiewów stanowiące zakres badań nad jednogłosową muzyką liturgiczną: chorał gregoriański, twórczość postgregoriańska i śpiewy liturgiczne w języku polskim. Autor korzysta z wyników prac naukowych wyłącznie tych autorów, którzy je opublikowali w formie książkowej lub w periodykach fachowych. Z kolei drugi artykuł, zatytułowany: *Gdy sekwencja staje się hymnem* (s. 123-135), poświęcony jest rozważaniom stosunku hymnów do sekwencji. Autor podaje najpierw definicję hymnu i sekwencji, następnie wyjaśnia różnice między nimi, wskazuje ich funkcje w liturgii oraz pyta, czy uzasadniona jest wielofunkcyjność sekwencji nieobowiązujących już dziś w liturgii (*Stabat Mater*, *Dies irae*). W konkluzji wyraża niepokój z faktu, iż zagubiono istotną różnicę pomiędzy formą sekwencji a formą hymnu. Zdaniem ks. Pawlaka „twórcy powatykańskiej odnowy liturgicznej popełnili w dziedzinie muzyki podobny błąd, jak reformatorzy chorału gregoriańskiego w okresie renesansu. A polegał on na tym, że ustalone we wczesnym średniowieczu zasady

twórczości gregoriańskiej poczęto mierzyć kategoriami współczesnymi, a nie tymi, z których one wyrosły i z którymi istotowo zostały związane” (s. 134).

Ks. Dariusz Sobczak w artykule: „*Łatwa msza polska w stylu choralnym*” ks. Brunona Schmidta (1895-1961) (s. 137-151) prezentuje monodyczną kompozycję ks. B. Schmidta pomyslaną w duchu posoborowym. Autor przybliży najpierw *curriculum vitae* kompozytora, następnie wskazuje powody powstania utworu i dokonuje jego analizy tekstowo-melodycznej. Stwierdza, iż *Łatwa msza polska* nawiązuje do tradycji śpiewu gregoriańskiego, a jednocześnie ukazuje się jako pionierskie dzieło późniejszej myśli posoborowej, która miała na celu włączenie w liturgię większej liczby wykonawców i całego ludu. Autor, zamieszczając tę kompozycję w całości – w formie aneksu, daje w ten sposób czytelnikowi możliwość bezpośredniego zapoznania się z nią.

Ostatni z artykułów autorstwa ks. Piotra Wiśniewskiego, *Oficjum rymowane o św. Katarzynie w Pontyfikalie Płockim z XII wieku* (s. 153-168), (przedruk: *Das Reimoffizium von der hl. Katharina im Pontificale von Plock aus dem 12. Jahrhundert*, „Seminare” 40 (2019), nr 2) wydobywa na światło dzienne źródłowy przekaz rymowanego *Matutinum* o św. Katarzynie Aleksandryjskiej (zm. 305) z jednego z najstarszych kompletnie zachowanych pontyfikałów polskich. Analizując tekst i melodie stwierdza, iż reprezentuje ono styl dojrzałego oficjum rymowanego, zdradzającego w umiejętny sposób odejście od pierwotnych założeń estetycznych i ukazuje inną możliwość kształtowania klasycznego chorału gregoriańskiego. Na podstawie analizy komparatystycznej melodii dokonuje również weryfikacji czasu powstania oficjum.

W części *Recenzje* znajdują się dwa teksty. Ks. Jerzy Bisztyga prezentuje książkę pamiątkową poświęconą ks. H. Ćwiekowi: *Musicam sacram dilexit. Księga Pamiątkowa dedykowana Księdzu Henrykowi Ćwiekowi Profesorowi Wyższych Seminariów Duchownych w Sandomierzu i Radomiu. Studia i materiały*. M. Jagodziński, Sz. Kowalik, A. Wąsik (red.), Radom 2017, ss. 456 (s. 171-180), a Jakub Maciej Łubocki dzieli się uwagami na temat *Słownika muzycznego* Marka Kawiorskiego: Marek Kawiorski, *Tematyczny słownik muzyczny*, Kielce 2018, ss. 155 (s. 181-193).

W dziale *Wspomnienia* zamieszczono *Wspomnienie o śp. Ks. Profesorze Janie Chwałku, długoletnim wykładowcy w Instytucie Muzykologii KUL* (s. 195-199) przygotowane przez Marię Szymanowicz.

Podsumowaniem almanachu są dwa katalogi autorstwa Beaty Bodzioch, zawierające materiały opublikowane dotychczas w *Annales Lublinenses pro Musica Sacra: Tematyka liturgiczna na łamach czasopisma „Annales Lublinenses pro Musica Sacra”* (s. 203-212) i *Bibliografia alfabetyczna materiałów zamieszczonych w „Annales Lublinenses pro Musica Sacra” w latach 2010-2019* (s. 213-222). Łącznie ogłoszono 131 tekstów 47 autorów.

W ogólnej ocenie 10. zeszytu *Annales* należy uznać za wartościowy. Trzymając się wierne wcześniej przyjętym założeniom podejmuje szeroką problematykę związaną z jednogłosową muzyką liturgiczną Kościoła rzymskokatolickiego. Należy wyrazić jedynie nadzieję, iż także jubileuszowy numer zainteresuje osoby zajmujące się tym obszarem badawczym.

Zespołowi Redakcyjnemu należą się wyrazy najwyższego uznania za trud wydawania tego czasopisma, które nie ulegając wymuszanej obecnie komercjalizacji wciąż znajduje chętnych do współpracy. Fakt ten świadczy w sposób oczywisty o słuszności podjętej przed laty inicjatywy. Pozostaje zatem oczekiwać na kolejne edycje tego periodyku, który stał się rozpoznawalny wśród naukowców i cieszy się dużą popularnością.

Ks. Piotr Wiśniewski
Instytut Nauk o Sztuce KUL
e-mail: wisniewskipiotr@op.pl